

П. В. Ластовченко,
аспірант кафедри економіки,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0006-0458-4199>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.10.195

СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ У ПЕРІОД ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

P. Lastovchenko,
Postgraduate Student, Department of Economics, Dnipro State Agrarian and Economic University

STRATEGY FOR THE SOCIO-ECONOMIC DEVELOPMENT OF RURAL AREAS DURING THE POST-WAR RECOVERY PERIOD

Стаття присвячена дослідженню стратегічних засад соціально-економічного розвитку сільських територій України у повоєнний період. У роботі систематизовано та проаналізовано основні виклики, з якими стикаються сільські громади після широкомасштабного збройного вторгнення російської федерації, серед яких: значні демографічні втрати, руйнування соціальної, виробничої та транспортної інфраструктури, депресивний стан аграрного сектору, зростання безробіття, скорочення трудового потенціалу, погіршення доступу до медичних, освітніх та адміністративних послуг, а також підвищений рівень екологічної небезпеки через мінування та техногенні забруднення. Обґрунтовано стратегічні пріоритети повоєнного відновлення, зокрема відбудову інфраструктури, стимулювання зайнятості, розвиток людського капіталу, екологічну безпеку та зміцнення фінансово-економічної спроможності громад. Особливу увагу приділено інноваційним механізмам фінансування, зокрема створенню Агрофінансового фонду державно-приватного партнерства. Здійснено комплексний підхід до формування стратегії, яка поєднує державну політику, інституційну спроможність громад і залучення міжнародної підтримки з метою сталого розвитку сільських територій.

This article is devoted to the study of strategic foundations for the socio-economic development of rural areas in Ukraine during the post-war recovery period, which emerges as one of the key directions of national reconstruction. The paper systematizes and analyzes the main challenges faced by rural communities after the full-scale military invasion by the Russian Federation. Among the critical issues addressed are significant demographic losses, destruction of social, production, and transport infrastructure, decline in the agricultural sector, rising unemployment, reduction in labor potential, deterioration of access to medical, educational and administrative services, and increased environmental hazards due to landmines and technogenic contamination. Special attention is paid to the analysis of the current state of rural territories through an interdisciplinary lens that encompasses social, economic, institutional, and environmental aspects. Outlined conceptual approaches to the development of a recovery strategy that accounts for both short- and medium-term needs (infrastructure reconstruction, humanitarian aid, stabilization of livelihoods) as well as long-term goals such as sustainable development based on innovation, inclusivity, and partnership.

At the core of the proposed strategy is a comprehensive set of measures aimed at strengthening the capacity of local self-government, developing human capital, digitalizing services, promoting employment, supporting small and medium-sized agribusinesses, expanding rural cooperation, ensuring energy self-sufficiency of communities, and introducing new financial instruments. In particular, the study substantiates the feasibility of creating an Agri-Financial Fund based on public-private partnership mechanisms that would accumulate resources from the state budget, the banking sector, and international financial institutions with a built-in risk-sharing mechanism. The scientific novelty of the research lies in the development of a holistic strategic model that integrates the principles of decentralization, data-driven governance, active community participation, international support, and institutional resilience. It is argued that only a systemic and proactive approach to post-war rural recovery can ensure not only physical reconstruction but also the transformation of rural areas into spaces of human development, social cohesion, and economic competitiveness in the context of Ukraine's European integration.

Ключові слова: повоєнне відновлення; сільські території; соціально-економічний розвиток; стратегія розвитку; аграрний сектор; місцеве самоврядування; демографічна криза; інституційна спроможність; екологічна безпека; державно-приватне партнерство; фінансування розвитку.

Keywords: post-war reconstruction; rural areas; socio-economic development; development strategy; agrarian sector; local self-government; demographic crisis; institutional capacity; environmental security; public-private partnership; development financing.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Проблема соціально-економічного розвитку сільських територій завжди посідала важливе місце в наукових дискусіях та стратегічному плануванні багатьох країн, адже саме ці території є осередком збереження культурної спадщини, гарантом продовольчої безпеки та важливим елементом екологічної стабільності, хоча й часто стикаються з низкою системних викликів, починаючи від демографічного спаду та обмеженості інфраструктури й закінчуючи недостатньою диверсифікацією економіки. Руйнівна повномасштабна війна, що охопила Україну з 2022 року, завдала нищівного удару по українських територіях, призвівши до безпрецедентних руйнувань, людських трагедій, мінування родючих земель та порушення звичних економічних зв'язків, що не лише загострило наявні проблеми, але й породило нові, які загрожують самому існуванню цих територій. У цьому контексті питання розробки ефективних стратегій соціально-економічного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення набуває особливої гостроти та практичної значущості, адже саме від успішності цих стратегій залежатиме темп повернення до сталого розвитку, здатність громад стати більш стійкими до майбутніх потрясінь, їх економічна диверсифікація та покращення якості життя мешканців, що в кінцевому підсумку визначить і загальнонаціональний прогрес. З наукової перспективи, дослідження розвитку сільських територій в умовах повоєнного відновлення вимагає поглибленого теоретико-методологічного осмислення, адже наявні концепції регіонального розвитку потребують адаптації до унікальних реалій війни та необхідності швидкої відбудови, що передбачає розробку нових підходів до оцінки завдань збитків, визначення першочергових кроків відновлення та ефективного використання наявних ресурсів.

З практичної точки зору, результати досліджень мають стати надійною основою для формування державної політики, спрямованої на відновлення та подальший розвиток сільських територій, обґрунтування пріоритетних напрямів державної підтримки та визначення оптимальних шляхів залучення необхідних ресурсів, включаючи фінансову допомогу, матеріальні засоби та людський капітал. У кінцевому підсумку, успішне вирішення проблеми стратегічного соціально-економічного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення сприятиме їх сталому та інклюзивному розвитку, підвищенню якості життя сільського населення, диверсифікації місцевої економіки та забезпеченню стійкості до майбутніх викликів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Останні наукові праці, що з'являються в умовах триваючої повномасштабної війни в Україні, здебільшого зосереджені на первинній оцінці колосальних збитків, завданих інфраструктурі, аграрному сектору та соціальній сфері сільських громад. Значна увага приділяється фіксації руйнувань житлового фонду, критичної інфраструктури, транспортних шляхів та сільськогосподарських угідь, що є першочерговим етапом для розуміння масштабів майбутнього відновлення. Паралельно, дослідники активно аналізують безпосередній вплив бойових дій та окупації на соціальний стан сільських громад, включаючи питання вимушеної міграції, зміни демографічної структури, психологічного стану населення та порушення соціальних зв'язків. Хоча комплексних стратегічних досліджень, які б охоплювали всі аспекти довгострокового соціально-економічного розвитку сільських територій у повоєнний період, наразі ще недостатньо, спостерігається активізація наукової думки у напрямку вивчення міжнародного досвіду відновлення сільських територій після збройних конфліктів, з метою адаптації кращих практик до

Таблиця 1. Проблеми та стратегічні рішення щодо повоєнного відновлення сільських територій

Ключові проблеми	Стратегічні напрями вирішення
1. Руйнування житлової, транспортної та соціальної інфраструктури	- розробка програм державної/регіональної відбудови; - пріоритетне фінансування з фондів відновлення та ДПП
2. Високий рівень мінної небезпеки та екологічного забруднення	- програми гуманітарного розмінування; - рекультивація земель, моніторинг стану довкілля
3. Міграція населення, старіння та депопуляція	- Стимулювання повернення через житлові, соціальні та економічні програми - підтримка молоді, родин, ВПО
4. Втрата трудового потенціалу та безробіття	- професійна перепідготовка - підтримка самозайнятості, створення робочих місць через малі бізнеси та кооперативи
5. Обмежений доступ до медицини, освіти, цифрових послуг	- мобільні сервіси; - інвестиції в телемедицину, дистанційну освіту, розвиток цифрової інфраструктури
6. Недостатнє фінансування розвитку	- створення агрофінансового фонду ДПП; - розширення участі міжнародних фінансових інституцій
7. Розірваність виробничих ланцюгів, проблеми логістики	- локалізація переробки; - інвестиції у відновлення логістики, розвиток агрохабів
8. Низький рівень довіри до інституцій та держави	- підзвітність програм відновлення; - залучення громад до планування, участі у прийнятті рішень
9. Потреба в новій моделі сільського господарства	- перехід до сталого та екологічного агровиробництва; - сприяння цифровізації, точному землеробству

Джерело: сформовано автором.

українського контексту і серед таких науковців можна виокремити: Л.Богуша [1], С.Гречану [3], А.Дуб [4], В. Ємця [6], О.Лапань та С.Лукіна [9], В.Небрата [10], Ю.Радіонова [11] та ін. Таким чином, сучасні наукові праці закладають фундамент для майбутніх, більш глибоких досліджень, необхідних для розробки ефективних та стійких стратегій соціально-економічного відродження українських сільських територій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є розробка стратегічних засад соціально-економічного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення, з урахуванням новітніх викликів та можливостей для сталих змін.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У контексті повоєнного відновлення особливої актуальності набуває формування стратегії формування майбутнього сільських територій, яка має базуватися на комплексному розумінні їх сучасного стану, ресурсного потенціалу та соціальних очікувань. Стратегія відновлення повинна не лише реагувати на наслідки війни, але й задавати напрям трансформації сільських громад в напрямку стабільного, безпечного та інклюзивного розвитку. Основною стратегічною метою є формування стійких, економічно активних, соціально згуртованих сільських територій з високим рівнем якості життя, здатних до самостійного розвитку та ефективного використання внутрішніх і зовнішніх ресурсів, яка має реалізовуватись через поєднання державної політики, місцевих ініціатив і міжнародної підтримки в умовах децентралізації та розвитку інституційної спроможності громад. Стратегія соціально-економічного розвитку сільських територій у повоєнний період повинна мати інтегрований характер, орієнтований як на вирішення нагальних

проблем, так і на створення передумов для довготривалої трансформації. Особливе значення набуває гнучкість та адаптивність цієї стратегії до динамічних умов повоєнного середовища та потреб конкретних територіальних громад.

Для формування ефективної стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у повоєнний період важливо не лише ідентифікувати основні проблеми, а й запропонувати дієві шляхи їх розв'язання. Систематизація проблем, що стоять перед сільськими громадами, та відповідних стратегічних рішень дозволяє чіткіше визначити пріоритети відновлення, розробити конкретні заходи політики та оптимізувати використання наявних ресурсів [1]. Для наочності та глибшого розуміння взаємозв'язку викликів і можливостей було складено аналітичну таблицю, яка відображає ключові напрями повоєнної трансформації сільських територій (табл. 1).

Аналіз проблем і стратегічних рішень показує, що відновлення сільських територій не може бути зведене до відбудови інфраструктури чи відновлення виробничих потужностей. Йдеться про комплексну трансформацію соціального, економічного та екологічного середовища, що потребує інтеграції різних підходів і залучення широкого кола учасників процесу — від державних органів до громадянського суспільства та бізнесу. Особливого значення набуває врахування територіальної специфіки та потенціалів місцевого розвитку. Результати аналізу свідчать, що стратегічні рішення повинні бути гнучкими, інклюзивними, спрямованими на забезпечення стійкості громад до майбутніх викликів, розвиток людського капіталу та активізацію місцевої економіки через підтримку малого і середнього підприємництва, агрокооперації та інновацій. Таким чином, наведена аналітична таблиця створює основу для побудови комплексної стратегії, яка буде відповідати реальним потребам сільських територій у період повоєнного

відновлення та забезпечить довготривалу перспективу їх сталого розвитку.

Повоєнна реальність сільських територій України характеризується поєднанням багаторівневих викликів, які суттєво ускладнюють їх життєздатність, економічну активність і соціальну стійкість. Місцевості, що зазнали безпосереднього впливу від бойових дій або опинилися поблизу зони розмежування, пережили масштабні руйнування житлового фонду, соціальної інфраструктури та виробничих об'єктів, що, як наслідок, зумовило глибокі трансформації у демографічній, соціальній та економічній структурах.

Одним із основних наслідків війни стало стрімке скорочення населення на сільських територіях. Мільйони людей були змушені залишити свої домівки, тікаючи від небезпеки, втрачаючи джерела доходу та/або не маючи до чого повертатись. Багато громад залишилися без працездатного населення, що породжує загрозу повної депопуляції окремих населених пунктів. Значного удару зазнала соціальна інфраструктура села: зруйновані школи, амбулаторії, будинки культури, дороги та об'єкти водо- і теплопостачання, що обмежує доступ населення до базових послуг. У сільській місцевості гостро відчувається цифрова нерівність, яка унеможливає дистанційне навчання, телемедичні консультації чи роботу онлайн, особливо для молоді та осіб з інвалідністю.

Поряд з цим, аграрний сектор, що є основою сільської економіки, виявився одним із найбільш вразливих. Війна призвела до масових втрат сільськогосподарської техніки, знищення посівів, пошкодження і зупинки елеваторів та переробних підприємств. Особливо складна ситуація склалася у малих фермерських господарствах, які не мають запасів фінансової міцності для відновлення виробництва. Порушення логістичних ланцюгів, мінна небезпека на полях та зниження платоспроможного попиту стали додатковими бар'єрами до повернення аграрного виробництва на довоєнний рівень.

Окремої уваги потребує екологічний вимір. Воєнні дії спричинили масштабне забруднення ґрунтів та води, знищення лісосмуг і природних ландшафтів, збільшення ризику деградації земель. Особливо небезпечним є забруднення сільськогосподарських угідь вибухонебезпечними предметами — мінами, снарядами та залишками боєприпасів, що унеможлиблює їх використання без спеціального очищення. Таким чином, екологічна безпека стала важливою передумовою для будь-якого відновлення.

Крім матеріальних втрат, повоєнний стан сільських територій позначається кризою інституційного управління. У багатьох громадах порушено функціонування органів місцевого самоврядування: кадрові втрати, нестача фінансування, слабкий технічний потенціал знижують здатність приймати стратегічні рішення, координувати допомогу, планувати розвиток. Водночас реформа децентралізації, яка значно посилила роль громад до початку війни, створила потенціал для залучення місцевих ресурсів, однак цей потенціал потребує нових механізмів мобілізації та партнерства.

Таким чином, сучасний стан сільських територій України відображає складне переплетіння руйнувань,

демографічних втрат, економічного спаду, екологічних ризиків та управлінських бар'єрів. Разом із тим, у багатьох громадах проявляються ініціативи солідарності, відновлення і самозарадності, які можуть стати основою для формування ефективної та стійкої стратегії повоєнного розвитку. Саме на цьому поєднанні критичних викликів та зародження нового потенціалу слід базувати майбутню модель стратегічного планування.

Розробка ефективної стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у повоєнний період повинна ґрунтуватися на сучасних концептуальних підходах, що враховують багатовимірність викликів та потреб громад, динаміку зовнішнього середовища, досвід міжнародної практики та національну специфіку. У центрі такого стратегічного бачення — людиноцентризм, інтегрованість, стійкість і спроможність до саморозвитку.

Концептуальні засади стратегії повоєнного розвитку сільських територій мають відображати перехід від політики виживання до політики розвитку, від фрагментованих рішень — до системного бачення, від адміністративного управління — до управління на основі партнерства та спільної відповідальності.

Ефективна реалізація стратегії розвитку сільських територій у повоєнний період потребує чіткого визначення пріоритетів та застосування дієвих інструментів, здатних забезпечити досягнення поставлених цілей. При цьому важливо враховувати обмеженість ресурсів, високу конкуренцію за фінансування, складні логістичні умови та потребу в швидких, але сталих результатах.

Серед ключових пріоритетів реалізації стратегії розвитку сільських територій у повоєнний варто виокремити [2; 4; 9]:

- відновлення та модернізацію базової інфраструктури — шляхом поєднання державного фінансування, коштів міжнародної технічної допомоги та інвестиційних проектів. Особлива увага має бути приділена енергоефективності, стійкості до змін клімату та зниженню залежності від централізованих ресурсів;

- розвиток аграрного виробництва та продовольчої безпеки. Підтримка малого та середнього фермерства, кооперації, переробки сільськогосподарської продукції, локальних логістичних систем та інноваційних рішень — усе це сприятиме економічній активізації громад і стабілізації внутрішнього ринку;

- залучення молоді та фахівців, створення умов для повернення тимчасово переміщених осіб, розвиток житлової інфраструктури, освітніх, медичних і культурних сервісів;

- формування сучасної системи управління розвитком — через цифровізацію, впровадження SMART-рішень, моніторинг результатів, розвиток інституційної спроможності органів місцевого самоврядування;

- інтеграція екологічної складової — відновлення земель, мінімізація техногенних ризиків, впровадження практик "зеленої" економіки, стимулювання відновлюваної енергетики на локальному рівні.

Для реалізації перелічених пріоритетів пропонуються наступні інструменти:

- агрофінансовий фонд державно-приватного партнерства, який акумулюватиме кошти з різних джерел (державного бюджету, банківського сектору,

Рис. 1. Багаторівнева система підтримки розвитку сільських територій

Джерело: сформовано автором.

міжнародних інституцій) та забезпечуватиме механізми розподілу ризиків, кредитного гарантування, грантової підтримки;

- регіональні плани відновлення сільських територій як частина національної стратегії, що враховують специфіку кожної громади, рівень руйнувань, людський капітал та потенціал зростання;

- мережі технічної та експертної підтримки для місцевих громад — центри розвитку, дорадчі служби, мобільні групи фахівців;

- інструменти громадського залучення — онлайн-платформи для участі у прийнятті рішень, громадські бюджети, публічні консультації, які підвищують легітимність та ефективність реалізації політик.

Таким чином, стратегія повинна спиратися на набір взаємопов'язаних дій, які враховують реальні потреби громад, сучасні виклики та можливості для зростання. Ефективність її реалізації залежатиме від здатності синхронізувати зусилля держави, місцевих органів влади, бізнесу, громадянського суспільства та міжнародних партнерів.

Формування ефективної стратегії розвитку сільських територій у повоєнний період потребує ґрунтовного теоретико-методологічного підходу, який поєднує концепції просторового розвитку, сталого зростання, соціальної згуртованості, децентралізації та кризового управління [9]. Така стратегія має бути не лише прагма-

тичною відповіддю на поточні виклики, а й інструментом довготривалої трансформації сільського простору України в умовах невизначеності та глобальних змін.

У теоретичному вимірі, основу для побудови стратегічних рішень становлять наступні наукові підходи [2; 5; 8; 14]:

- 1) Концепція сталого розвитку, яка передбачає баланс між економічними, соціальними та екологічними пріоритетами, що для сільських територій це означає збереження природного середовища, підвищення якості життя населення та забезпечення економічної стійкості через раціональне використання ресурсів.

- 2) Теорія просторової економіки, що акцентує увагу на важливості територіальної диференціації, розвитку центрів зростання, оптимальної мережі населених пунктів і доступності послуг. В умовах повоєнного відновлення це особливо актуально для відновлення просторової цілісності регіонів.

- 3) Інституціональний підхід, який пояснює вплив як формальних (правових, адміністративних) так і неформальних (культурних, соціальних) інституцій на розвиток. У повоєнний період важливим є зміцнення спроможності місцевих інститутів, прозорість управління, залучення громадян до прийняття рішень.

- 4) Теорія децентралізованого управління та місцевого розвитку, яка розглядає громаду як осередок соціального капіталу і двигун економічної активності. В Ук-

раїні ця концепція набуває особливої актуальності у контексті реформи децентралізації, що надала громадам нові повноваження і відповідальність.

5) Модель резильєнтності, що виходить з необхідності підвищення здатності територій до відновлення після кризових явищ, що для сільських територій включає не лише інфраструктурне відновлення, але й психологічну, соціальну та економічну стійкість.

З методологічної точки зору, дослідження спирається на міждисциплінарний підхід, який поєднує елементи соціології, економіки, географії, управлінських наук, а також елементи стратегічного планування. Основними методами аналізу виступають: системний аналіз, SWOT-аналіз, методи стратегічного прогнозування, анкетування та експертні оцінки, що дозволяє комплексно оцінити як наявні ресурси, так і потенціали розвитку.

У фокусі методології також знаходяться принципи [2; 3; 4; 6]:

- партисипативності — активного залучення зацікавлених сторін на всіх етапах стратегічного процесу;
- доказовості — прийняття рішень на основі емпіричних даних, включно з геоінформаційним аналізом, статистикою, польовими дослідженнями;
- адаптивності — гнучкості стратегій до змін середовища, нових викликів і можливостей;
- інтегрованості — узгодження цілей і завдань на різних рівнях управління (місцевому, регіональному, національному).

Таким чином, теоретико-методологічні засади стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій формують науковий фундамент, що дозволяє перейти від інтуїтивного управління до системного, прогнозованого і сталого розвитку на засадах партнерства, інновацій і територіальної справедливості.

Ефективне впровадження стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення вимагає створення дієвої системи інституційного забезпечення, яка буде спроможною координувати дії різних зацікавлених сторін, акумулювати ресурси та забезпечувати сталість досягнутих результатів. У центрі пропонованої моделі інституційного забезпечення має стояти створення багаторівневої системи управління (рис. 1).

Реалізація стратегії соціально-економічного розвитку сільських територій у період повоєнного відновлення має забезпечити досягнення позитивних змін як у короткостроковій, так і в довгостроковій перспективах. Передусім очікується економічне відновлення і зростання, що проявиться у пожвавленні сільськогосподарського виробництва, розвитку переробної промисловості, диверсифікації економічної діяльності, створенні нових робочих місць і збільшенні доходів населення. Водночас важливим напрямом стане соціальна стабілізація через відновлення об'єктів соціальної інфраструктури — шкіл, лікарень, культурних центрів — а також підвищення доступності базових послуг і активізацію громадської участі у процесах розвитку громад.

Інфраструктурна модернізація сприятиме відбудові та оновленню транспортної, енергетичної та комунальної інфраструктури, що значно покращить мобільність населення, ефективність господарської діяльності та комфорт проживання у сільській місцевості. Значної

уваги набуде зміцнення інституційної спроможності через підвищення управлінських компетенцій місцевих органів влади, впровадження сучасних механізмів стратегічного планування, а також посилення інструментів прозорості та підзвітності.

Окреме значення матиме зміцнення громадської ідентичності та довіри, що включатиме відродження місцевих традицій, підтримку культурної спадщини та підвищення рівня довіри громадян до органів влади. Все це створить основу для підвищення суспільної згуртованості та стійкості громад.

У підсумку, реалізація стратегії має забезпечити не лише фізичне відновлення постраждалих територій, але й перехід до якісно нового етапу розвитку сільських територій — більш стійкого, інноваційного та інклюзивного. Сільські громади мають перетворитися на повноцінні центри економічної активності, соціальної стабільності та екологічної відповідальності, що відповідатиме загальнонаціональним цілям сталого розвитку України.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Отже, сучасний стан сільських територій характеризується складними викликами, серед яких руйнування інфраструктури, депопуляція, економічна стагнація та погіршення якості життя населення. Постає потреба в створенні багаторівневої системи інституційного забезпечення, яка передбачає координацію зусиль на національному, регіональному та місцевому рівнях із залученням фінансово-кредитних та інформаційно-аналітичних механізмів підтримки. Комплексний підхід до реалізації стратегії, що охоплюватиме економічне зростання, соціальну стабілізацію, модернізацію інфраструктури, розвиток людського капіталу та екологічну безпеку, сприятиме створенню передумов для сталого, інноваційного та інтегрованого розвитку сільських територій, підвищенню рівня життя населення та зміцненню соціальної згуртованості. Таким чином, стратегічний підхід до відновлення і розвитку сільських територій має стати основою для формування нової архітектури регіонального розвитку України в повоєнний період, що дозволить забезпечити довгострокову стабільність, безпеку та добробут як на місцевому, так і на загальнодержавному рівнях.

Література:

1. Богуш Л. Г. Проблеми і перспективи повоєнного прискорення соціально-економічного розвитку України. Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". 2022. № 24. С. 18—24. DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.24.2022.274806>
2. Бутко М. П., Колоша В. П., Рассказов О. І. Стратегічні імперативи інституціоналізації розвитку сільських територій через підтримку агроформувань нового типу. Регіональна економіка. 2023. № 4. С. 57—66. DOI: <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2023-4-6>
3. Гречана С. І. Соціально-економічна ефективність розвитку громад і регіонів: побудова системи показників в умовах повоєнного відновлення. Economics and Law. 2022. № 4 (67). С. 43—56. DOI: <https://doi.org/10.15407/econlaw.2022.04.043>

4. Дуб А. Р. Економіка територіальних громад: тенденції в умовах війни та стратегування повоєнного відновлення. Проблеми економіки. 2023. № 4 (58). С. 105—111. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2023-4-105-111>

5. Дугінець Г., Яценко О., Панченко В. Міжнародний досвід повоєнного відновлення: тригери соціально-економічного розвитку в умовах децентралізації. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2024. № 328 (2). С. 497—505. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-328-74>

6. Ємець В. В. Економічний розвиток у повоєнний період в Україні: регіональний та місцевий аспекти. Економіка та держава. 2022. № 5. С. 68—72. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6806.2022.5.68>

7. Іванов С. В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. Економіка України. 2019. № 1 (686). С. 75—89.

8. Качула С.В., Ластовченко П.В. Інвестування як ключовий інструмент формування джерел сталого розвитку сільських територій. Ефективна економіка. 2024. № 12. URL: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5330/5383>. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.12.15>

9. Лапань О. Р., Лукін С. Ю. Особливості регіонального прогнозування соціально-економічного розвитку в контексті повоєнного відновлення України. Management and Entrepreneurship: Trends of Development. 2024. № 3(29). С. 40—50. DOI: <https://doi.org/10.26661/2522-1566/2024-3/29-04>

10. Небрат В. Зарубіжний досвід і національні пріоритети для стратегування повоєнної відбудови України. Економіка і прогнозування. 2023. № 2. С. 134—159.

11. Радіонов Ю. Д. Напрями реформ і соціально-економічного розвитку України в період післявоєнного відновлення. Економіка України. 2023. № 11. С. 3—26. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2023.11.003>

12. Чорний В. Шляхи відродження економіки України в післявоєнний період із урахуванням світового досвіду. Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки. 2022. № 312 (6 (2)). С. 219—223. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-37](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-37)

13. Khalatur S., Kachula S., Oleksiuk V., Kravchenko M., Klymenko S. Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2023. Vol. 5 (52). pp. 413—432. DOI: [10.55643/fcapter.5.52.2023.4169](https://doi.org/10.55643/fcapter.5.52.2023.4169)

14. Khalatur S., Masiuk Y., Kachula S., Brovko L., Karamushka O., Shramko I. Entrepreneurship development management in the context of economic security. Entrepreneurship and Sustainability. 2021. Vol. 9 (1). pp. 558—573. DOI: [https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1\(35\)](https://doi.org/10.9770/jesi.2021.9.1(35))

References:

1. Bogush, L. (2022), "Problems and prospects of the post-war socio-economic development' acceleration in Ukraine", Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut", vol. 24, pp. 18—24.

2. Butko, M. P., Kolosha, V. P. and Rasskazov, O. I. (2023), "Strategic imperatives of institutionalization of the development of rural areas through the support of new type of agricultural formations", Rehional'na ekonomika, vol. 4, pp. 57—66.

3. Hrechana, S. I. (2022), "Socio-economic efficiency of community and regional development: building of indicators system in conditions of post-war reconstruction", Economics and Law, vol. 4 (67), pp. 43—56.

4. Dub, A. R. (2023), "Economy of territorial communities: trends in the wartime conditions and post-war recovery strategizing", Problemy ekonomiky, vol. 4 (58), pp. 105—111.

5. Duginets, G., Yatsenko, O. and Panchenko, V. (2024), "International experience of post-war reconstruction: financial triggers of socio-economic development in the conditions of decentralization", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky, vol. 328 (2), pp. 497—505.

6. Yemets, V. (2022), "Economic development in the post-war period in Ukraine: regional and local aspects", Ekonomika ta derzhava, vol. 5, pp. 68—72.

7. Ivanov, S. V. (2019), "Economic recovery and development of countries after armed conflicts and wars: Ukraine's opportunities that have not lost yet", Ekonomika Ukrainy, vol. 1 (686), pp. 75—89.

8. Kachula, S. and Lastovchenko, P. (2024), "Investment as a key tool for forming sources of sustainable development of rural areas", Efektyvna ekonomika, [Online], vol. 12, available at: <https://www.nayka.com.ua/index.php/ee/article/view/5330/5383>. (Accessed 23 April 2025)

9. Lapan, O. and Lukin, S. (2024), "Features of regional forecasting of socio-economic development in the context of post-war reconstruction of Ukraine", Management and Entrepreneurship: Trends of Development, vol. 3 (29), pp. 40—50.

10. Nebrat, V. (2023), "Foreign experience and national priorities for strategizing the post-war reconstruction of Ukraine", Ekonomika i prohnozuvannia, vol. 2, pp. 134—159.

11. Radionov, Y. (2023), "Directions of reforms and socio-economic development of Ukraine in post-war recovery period", Ekonomika Ukrainy, vol. 11, pp. 3—26.

12. Chornii, V. (2022), "Ways of revival of Ukraine's economy in the post-war period taking into account worldwide experience", Visnyk Khmel'nyts'koho natsional'noho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky, vol. 312 (6 (2)), pp. 219—223.

13. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M. and Klymenko, S. (2023), "Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", Financial and credit activity: problems of theory and practice, vol. 5 (52), pp. 413—432.

14. Khalatur, S., Masiuk, Y., Kachula, S., Brovko, L., Karamushka, O. and Shramko, I. (2021), "Entrepreneurship development management in the context of economic security", Entrepreneurship and Sustainability, vol. 9(1), pp. 558—573.

Стаття надійшла до редакції 07.05.2025 р.